Башҡортостан Республикаһы Өфө ҡалаһы ҡала округы
«5-се лицей» муниципаль бюджет дөйөм белем биреү учреждениеһының
башҡорт теле һәм әҙәбиәте уҡытыусыһы
Нәҙерғолова Нурзилә Дәүләтгәрәй ҡыҙы

Оҫталыҡ класы
Тема: «Халҡыбыҙҙың йолалары аша уҡыусыларҙа илһөйәрлек тойғоһо тәрбиәләү»

I. Уҡыу эшмәкәрлегенә мотивация булдырыу.

Сәләмләү.

1. **Ҡумыҙҙа уйнайым.**
2. **Шиғыр һөйләйем.**

Һаумыһығыҙ, – тиеп өндәшәйем.

Сәләмләү бит шулай башлана.

Сәләм алып, сәләм биреү менән,

Сит менән дә туған булаһың.

Йыраҡ араларҙы яҡынайта

Эй, халҡымдың матур йолаһы.

- Хәйерле көн, хөрмәтле жюри ағзалары һәм коллегаларым! Һеҙгә **«Халҡыбыҙҙың йолалары аша уҡыусыларҙа илһөйәрлек тойғоһо тәрбиәләү»** темаһына оҫталыҡ класымды тәҡдим итәм.

- Нисек уйлайһығыҙ, оҫталыҡ класына ниндәй маҡсаттар ҡуйырбыҙ?

Төп маҡсатым: халҡыбыҙҙың традицияларын тергеҙеү, халыҡ педагогикаһы ярҙамында милләтебеҙҙең быуаттар буйына тупланған рухи байлығын заманға яраҡлаштырып, уҡытыу-тәрбиә эшендә ҡулланыу һәм һау-сәләмәт, әҙәпле, илһөйәр балалар тәрбиәләү.

II. Уңыш ситуацияһы тыуҙырыу (белемдәрҙе актуалләштереү).

- Халҡыбыҙҙың традицияларын тергеҙеү буйынса эшләгән ниндәй шәхестәребеҙҙе беләһегеҙ? Уларҙың исем-шәрифтәрен атағыҙ (яуаптар).
- Был өлкәлә тырышып эшләгән түбәндәге ғалимдарҙың һәм яҙыусыларҙың исемдәрен атарға мөмкин: филология фәндәре докторҙары Әхмәт Сөләймәнов, Розалия Солтангарәева, «Арғымаҡ» китабының авторы Мәрйәм Бураҡаева һәм башҡалар.

Минең эҙләнеүҙәрем, уңышлы алымдарым уҡыусыларҙа телебеҙгә ҡарата ҡыҙыҡһыныу, ихтирам һәм һөйөү уятып ҡына ҡалмай, уларҙың фекерләү ҡеүәһен үҫтерә, аң даирәһен киңәйтә, илһөйәрлек тойғоһо тәрбиәләй.

III. Уҡыу мәсьәләһен ҡуйыу.

- Борон-борондан беҙҙең ата-бабаларыбыҙ, ниндәйҙер эште башлар алдынан, уңышлы килеп сыҡһын өсөн теләктәр теләгәндәр. Беҙ ҙә бөгөн

оҫталыҡ класын ошо йола менән башларға булдыҡ. Был бүләктәр байрамға киләсәк балаларға таратылырға тейеш булған.
Һәр кем теләк әйтә һәм ҡолғаға бүләк бәйләй.
- Донъялар имен булһын!
- Илдә бәрәкәт булһын!
- Һау-сәләмәт булайыҡ!
- Ямғырҙар яуып, игендәр уңып торһон!
- Татаулыҡта, һаулыҡта йәшәйек!
- Ғаиләләр бәхетле булһын!
(Йөрөп, бүләктәр йыйыу)
- Был ҡолғаны бүләктәр бәйләтеп, байрамға алып килдек икән, тип хис итегеҙ. Ә ниндәй байрам икән ул? Был йола ниндәй байрамдан килә ул?
- Эйе, был байрам «Ҡарға бутҡаһы». Мәктәп программаһында 6 кластың башҡорт дәүләт теле һәм туған тел дәреслектәрендә ошо байрам тураһында текстар бар. Айрат Ҡобағошовтың «Ҡарға бутҡаһы» тексы буйынса эшләгәндә, иң отошло тип тапҡан алымдарым менән һеҙҙе таныштырып үтергә теләйем.

IV.Уҡыу мәсьәләһен сисеү. Яңы белемде практикала ҡулланыу.

- Бөгөн беҙ төркөмдәрҙә эшләйәсәкбеҙ. 1-се төркөм «Тапҡырҙар» булһа, 2-се төркөм «Зирәктәр» тип аталыр. Һеҙгә баһалау биттәрен таратам, оҫталыҡ класы барышында һәр кем үҙенә-үҙе баһа ҡуйып барасаҡ. Аҙаҡ дөйөм балдарҙы сығарырбыҙ ***(баһалау биттәрен таратыу).***

Эш алымдары.

1. **Аудирование (тыңлап аңларға өйрәтеү)**

- Хөрмәтле коллегалар, аудиояҙманы тыңлап, текст буйынса нимә аңланығыҙ, шуны яҙырға тейеш булаһығыҙ.

(2-3 һөйләм яҙалар, уҡыйҙар)

Һығымта: был эш алымы баланы тыңларға, уйларға өйрәтә. Уны дәрестең уҡыу мәсьәләһен сисеү этабында ҡулланырға була.

2. **Фотоһүрәттәр буйынса эш**

- Коллегалар, һеҙҙең алдығыҙҙа текстар һәм фотоһүрәттәр ята. Текстан ошо фотоларға ярашлы һөйләмдәрҙе табып яҙырға кәрәк.

(8 фото, 1-се рәткә 4-әү , 2-се рәткә 4-әү)

Яҙалар, уҡыйҙар.

Һығымта: уҡыусыларҙың логик фекерләү кеүәһен үҫтерә. Был эш алымын шулай уҡ дәрестең уҡыу мәсьәләһен сисеү этабында ҡулланырға була.

3. **Атрибуттар менән эш**

- Ҡарға бутҡаһын ҡараныҡ. Башҡорт халҡының йыл миҙгелдәренә тура килгән тағы ла ниндәй йола байрамдарын беләһегеҙ?

(Яуаптар: Һабантуй, Сөмбөлә, Ҡышҡы Нардуған, Кәкүк сәйе һ.б.)

- Һәр бер йола байрамының үҙенең атрибуты була. Минең алдымда ла бер нисә әйбер ята. Ҡайһыныһы ниндәй байрамға тура килә икән?

(Уйынсыҡ ат, йомортҡа, ҡояш һүрәте, һауытҡа һалынған тары ярмаһы, икмәк, башаҡтар, сәк-сәк)

Һығымта: уҡыусыларҙың үҙләштергән теоретик белем һәм күнекмәләрен практикала ҡулланырға өйрәтә. Был эш алымын дәрестең нығытыу, йомғаҡлау этаптарында ҡулланырға була. Шулай уҡ ял минуты итеп үткәреү ҙә отошло булыр.

4. Һынамыштар

- Хөрмәтле коллегалар, нимә ул һынамыш?

- **Һынамыш** – ул халыҡта һаҡланып, быуындан-быуынға күсеп килгән тәбиғәт күренештәре, йәшәү, тормош тәжрибәһе һ.б. тураһындағы күҙәтеүҙәр. Боронғолар беҙгә күп һынамыштар ҡалдырған.

- Йыл миҙгелдәренә ҡарап, һынамыштарҙы билдәләргә тейеш булаһығыҙ.

(4 һынамыш, һәр төркөмгә 2-шәрҙән)

Ҡара ҡарға килгәс, бер айҙан ҡар китер (яҙ)

Бал ҡорттары умарталыҡ тирәләй сәбәләнеп осһа – ямғырға (йәй)

Сөмбөләлә арыш сәс, тамағың булмаç ас (көҙ)

Бесәй мейескә инһә, буран булыр (ҡыш)

Һығымта: уҡыусыларҙың күҙәтеүсәнлеген, аҡыл, аң кимәлен үҫтерә, тормошҡа әҙерләй. Был эш алымын уҡыу мәсьәләһен ҡуйғанда ла, уҡыу мәсьәләһен сискәндә лә ҡулланырға була.

5.**Тиҙәйткес**

Ҡара ҡарға ҡунған ҡарға,
Ҡарға ҡунған аҡ ҡарға.
Шул ҡарғаны ҡарар өсөн,
Ҡарға йыйылған ҡарға.

Һығымта: телде шымарта, телгә ҡыҙыҡһыныу, ихтирам һәм һөйөү тойғолары уята. Был эш алымын белемде актуалләштереү этабында ҡулланырға була. Артикуляцион күнегеү булараҡ, телдәрҙе көйләп алыу өсөн уңайлы.

V. Йомғаҡлау. Эшмәкәрлеккә рефлексия.

- Бөгөн һеҙ нимәләр белдегеҙ, нимәләргә өйрәндегеҙ?

(дөйөм балдарҙы сығарыу)

- Тимәк, һеҙ бирелгән эштәрҙе уңышлы башҡарып сыҡтығыҙ. Афарин!

- Шулай итеп, бөгөн беҙ халҡыбыҙҙың йолалары тураһында күп нәмәләр белдек, йөрәктәребеҙҙә был йолалар өсөн ғорурлыҡ тойғоһо уянды. Халҡыбыҙҙың күңеле ниндәй бай ул! Ғорурланырлыҡ та шул! 2020 йылда тыуған Башҡортостаныбыҙҙа Бөтә Донъя Фольклориадаһы үткәреләсәк! Ул 4 йылға 1 тапҡыр үткәрелә һәм традицион мәҙәни ҡомартҡыларҙы һаҡлауға йүнәлтелгән.

- Ни өсөн беҙҙә үткәрелә икән?

- Сөнки халҡыбыҙҙың бына тигән йолалары, байрамдары, йырҙары, бейеүҙәре бар. Ошо рухи гәүһәрҙәрҙә халыҡ педагогикаһы сағылдырылған! Ә халыҡ педагогикаһы нигеҙендә киләсәк быуындарҙа илһөйәрлек тәрбиәләү – беҙҙең төп бурысыбыҙ!

- Иғтибарығыҙ өсөн ҙур рәхмәт!